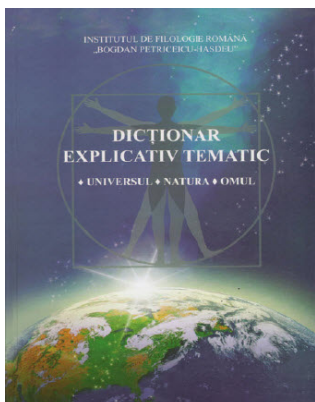

RECENZII

Maria Onofraș, Tamara Pahomi, Valeriu Sclifos,
Lidia Vrabie, Ana Vulpe. **Dicționar explicativ
tematic: Universul. Natura. Omul.** Chișinău:
Reclama, 2020, 460 p.

Livia CARUNTU-CARAMAN

Doctor în filologie

E-mail: liviacaraman@yahoo.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6829-6440>

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” (Chișinău)

Un dicționar este tot universul în ordine alfabetică.
(Anatole François Thibault)

Lexicul unei limbi este în continuă schimbare și completare. Zi de zi, apar noi cuvinte care reflectă dezvoltarea tehnico-științifică, evoluția culturii și artei, modernizarea societății, globalizarea. În acest context, elaborarea dicționarelor de orice tip este mai mult decât stringentă.

Rolul dicționarelor în formarea unor personalități este unul esențial. Permanent, utilizăm diferite tipuri de dicționare, cu scopul de a cunoaște sensul unor cuvinte sau expresii, pentru a le verifica forma corectă, pronunția, etimologia, pentru a găsi sinonime, antonime, omonime, pentru a descoperi informații despre scriitori, opere, curente literare etc. Deci, dicționarele sunt acele cărți prin intermediul cărora înțelegem toate celelalte scrieri, publicații.

Ținând cont și de faptul că tinerii din ziua de azi citesc mai puțin, iar lectura cărților, mai cu seamă a dicționarelor, este înlocuită cu internetul, apariția unor lucrări care să impresioneze prin dimensiune, prin calitate e mai mult decât necesară, întrucât un dicționar ne poate ajuta să vorbim și să scriem corect, ne extinde orizontul cunoștințelor noastre.

Dicționarul explicativ tematic a fost întocmit de autori competenți, cu o excelentă pregătire și o bogată experiență în domeniul lexicografiei, dobândită de-a lungul a câtorva decenii de activitate științifică desfășurată în cadrul Institutului de

Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”. Este vorba de Ana Vulpe, Maria Onofraș, Lidia Vrabie, Tamara Pahomi, Valeriu Scifos.

Lucrarea publicată se încadrează în tipologia dicționarelor ideografice, autorii abordează cuvintele-titlu în ordine tematică, pe domenii specifice, având la bază o concepție științifică riguroasă ce privește modul de întocmire și structurare a grupurilor tematice. Cuprinde 460 de pagini, dintre care 360 de text propriu-zis și, la sfârșit, un *Indice*, care include volumul integral de elemente lexicale descrise.

În *Sumar* sunt prezentate temele de bază și subtemele. Textul propriu-zis al dicționarului este precedat de o *Prefață*, semnată de coordonatorul lucrării, dna dr. Ana Vulpe, în care se explică, în termeni accesibili, conceptul de dicționar ideografic, încadrând lucrarea în seria de dicționare tematice explicative de uz didactic. Dicționarul de față, după cum putem desprinde din titlu, cuprinde trei secțiuni: *Universul, Natura, Omul*. Obiectivul central al dicționarului a constat în prezentarea cuvintelor sistematizate după conținut. Temele identificate sunt: *Universul, Spațiul, Cantități, Unități de măsură, Timpul, Flora, Fauna, Omul – ființă fizică, Omul – ființă rațional-spirituală*. Fiecare dintre aceste teme se divizează în subteme și microteme. De exemplu, tema *Omul – ființă rațional-spirituală* conține subtemele *Facultăți și procese psihice; Însușiri psihico-morale; Caracter. Manifestare a calităților și defectelor; Sentimente; Stări sufletești, emoții; Aptitudini; Comportament; Atitudini*. Fiecare subtemă începe cu *Noțiuni generice*, iar fiecare subgrup tematic – cu termeni clasificați după părțile de vorbire (substantive, adjective, verbe, adverbe, numerale) și aranjați în ordine alfabetică. Astfel, subtema *Caracter. Manifestare a calităților și defectelor* înglobează noțiunile generice: caracter, croială, feleșag, fire, fond, natură, după care cuvintele sunt structurate în părți de vorbire: *substantive*: (adulator, buclucaș, cărpănos, derbedeu, flecar, gentleman, impertinent etc.), *adjective* (abil, emotiv, focos, ghiduș, impulsiv, necomunicativ etc.), *verbe* (a se corupe, a se înfumura, a (se) înverșuna și altele).

La realizarea dicționarului, autorii au ținut cont de anumite principii: explicațiile sunt de tip analitic, succinte, concise; sinonimele au definiții similare; cuvintelor le este indicat accentul, categoria gramaticală etc. De exemplu:

histrión *m. fig.* Persoană lipsită de sinceritate. *Sin.*: ipocrit; fățarnic (p. 296).

inexorabil *adj.* Care nu poate fi înduplecat, convins; de neînduplecat. *Sin.*: implacabil (p. 311).

a (se) înmuia *tr., itr. pron. fig.* A face să devină (a deveni) mai bun, mai îngăduitor. *Sin.*: a (se) îmbuna; a (se) împlânzi. ♦ **A i se înmuia inima cuiva** „a se înduioșa”. (p. 330).

Lucrarea se finalizează cu o anexă, ce cuprinde un *Indice*, în care întreg inventarul de cuvinte este aranjat într-o ordine alfabetică generală cu indicarea paginii unde ar putea fi găsit un termen sau altul.

Din cele expuse, se desprinde că lucrarea este una fundamentală, originală, utilă și recomandabilă, în special prin faptul că devine o sursă valoroasă pentru

sporirea expresivității comunicative. Utilitatea dicționarului este mai mult decât evidentă, în măsura în care *principiul tematic al organizării lexicului este deosebit de important atât în procesul de studiere, de învățare a unei limbi, cât și în cel al traducerii*, menționează dna dr Ana Vulpe, specificând, totodată, că acest dicționar e destinat unui public larg: elevilor, studenților, dar și profesorilor, ziarisților, traducătorilor etc.

Dicționarul poate fi utilizat de elevi, de studenți, inclusiv alolingvi și îi va ajuta să-și îmbogățească cunoștințele, să-și formuleze gândurile adecvat. Concomitent, își vor forma unele abilități și competențe generale de organizare a comunicării, însușind și folosind lexicul de bază și termenii de specialitate esențiali, întrucât conținutul didactic în curriculum, în manuale corespunde temelor și subtemelor din dicționar. Astfel, utilizatorul are un suport sigur, care-l va ajuta să asimileze mai ușor cuvintele necunoscute, să însușească sensuri noi, forme corecte.

Lucrarea este rodul unei munci asidue, riguroase și migăloase. În această ordine de idei, pentru a înțelege cât de complicată și dificilă este munca depusă la alcătuirea unui dicționar, îl vom cita pe filologul italian Giulio Cesare Scaligero, care susținea că, „mai ușoară poate fi socotită pentru cineva osânda de a munci toată viața la ocnă, decât aceea de a face un dicționar”.

Sperăm că dicționarul va completa bibliotecile școlare și cele personale, așa cum și-a găsit locul potrivit și în propria bibliotecă, urmând să fie utilizat și de copiii noștri.

Notă: Recenzia a fost realizată în cadrul proiectului de cercetare 20.80009.1606.01 *Valorificarea științifică a patrimoniului lingvistic național în contextul integrării europene*, Institutul de Filologie Română „B.P.-Hasdeu”.